

De gijzelaar

Karin Giphart

De gijzelaar

Nieuw Amsterdam Uitgevers

© Karin Giphart 2016
Alle rechten voorbehouden
Omslagontwerp b'IJ Barbara
Foto auteur © Quintalle Nix
NUR 301
ISBN 978 90 468 2133 6
www.nieuwamsterdam.nl

*At its worst, human life is not tragic
but unmeaning.*

John Gray, *Straw Dogs*

Het is niet dat Jowi een hekel aan haar dochter heeft. Het lijkt er alleen verdacht veel op. De irritatie in haar stem, vermoeid en vermoeiend. Het vingertje, de rollende ogen, het zuchten. Ze had zich zo voorgenomen om niet zo'n moeder te worden. En toch doet ze het. Het rollen, het wijzen, het zuchten.

Elke dag weer dezelfde pingpongdialogen. De vacuümsfeer die het scheidt. De energie die het vergt. Ja maar, ja maar, ja maar. In een tempo rubato, wat letterlijk 'geroofde' tijd betekent. Een beetje zoals Julia pianospeelt. Niet dat ze dat letterlijk tegen haar dochter zegt. Waar haar eigen ouders in de methode van dr. Spock geloofden, denkt Jowi zelf de laatste tijd meer baat te hebben bij De kunst van het oorlogvoeren van Sun Tzu. Of wellicht bij de Vulcaanse nekgreep van die andere Spock.

Het is ook niet dat ze haar dochter niet vertrouwt. Dat lijkt soms zo, maar dat is het niet. Echt niet. Zelf zou ze kunnen aandragen dat het de selffulfilling prophecy is van een ouder die aan het wachten is. Wachten tot het een keer misgaat. Ieder kind moet zich losmaken van de ouders, dat wil ze juist voor haar. Het is alleen... de rest van de wereld. Al die (potentieel) verkeerd handelende mensen (met name mannen) van verschillende leeftijden en origine die in haar dochter een makkelijke prooi zien. De angst schuilt hem niet zozeer in de gedachte dat ze haar dochter zullen uitkiezen, als

wel dat Julia op het verkeerde moment op de verkeerde plaats zal zijn. Dat er, onder invloed van alcohol, drugs, minderwaardigheidsgevoelens en broeiende breinsappen, spontaan een pijnlijke, beschamende en onuitwisbare situatie ontstaat. Dat kun je als moeder niet voorkomen. Je weet niet achter welk gezicht gevaar schuilt. Je weet het niet.

I

Winter

Op deze kerstochtend merkt Jowi dat ze begint te verstijven, en dat aan haar eigen vrolijk versierde eettafel. Het lukt haar om de grote theepot, rood met witte stippen, zonder te morsen neer te zetten. Weerstandthee. Ze voelt een soort van kil glimlachje om haar mond, maar ze krijgt hem niet van haar gezicht. Handig is het niet, want daardoor lijkt het alsof deze opvliegende situatie haar enigszins amuseert. Niets is minder waar. Haar pupillen verwijden zich, haar spieren spannen zich aan, haar oren gaan zowaar rechtop staan, en ze heeft kippenvel. Haar bloeddruk en hartslag gaan gestaag omhoog om in opperste staat van alertheid te gaan kiezen uit twee totaal tegenovergestelde reacties: vechten of vluchten? Er is echter nog een mogelijkheid: bevriezen. In de natuur loopt deze reactie bijna altijd slecht af.

Een ijskonijn, zo werd ze vroeger genoemd. Niets leek haar van haar stuk te brengen. Haar pokerface bleek tijdens haar studie Psychologie een waardevolle eigenschap, samen met een sterke behoefte om menselijk leed te verzachten en een scherpziend besef van wat elke getroebleerde cliënt specifiek nodig had. Ze ontwikkelde een soort beheerste betrokkenheid, iets wat mensen erg waarderen in tijden van emotionele nood. Dat iemand het hoofd koel houdt. Zij laat

zich niet meeslepen of afschrikken door hysterisch of agressief gedrag. Ze laat zich niet ontmoedigen door introverte of binnenvettende cliënten. Als traumatherapeute ziet ze vrijwel meteen wanneer iemand op het punt staat om te ontploffen, zelfs als die persoon doet alsof er niets ernstigs aan de hand is. Haar collega's op haar vorige werk in Amsterdam stuurden de meest complexe zaken stevast haar kant op.

'Jowi kan alles aan. Zij schept orde waar chaos is,' speechte haar beschonken collega, Helga, niet zo lang geleden tijdens haar afscheidsfeestje. 'Winter is coming, Elsa, en het is allemaal jouw schuld. Ik vind het heel stom dat je in Groningen gaat wonen, mens, ik ga je missen.'

En nu zit ze hier in het Hoge Noorden op haar pegelende ijstroom. Met een starre glimlach die neerbuigend kan overkomen. Ze weet het. En ze weet ook dat mensen (dochters en hun vriendinnen) daar behoorlijk gefrustreerd van kunnen raken.

'Waarom zouden we niet gaan samenwonen? Ik haat je, echt, ja, lach maar,' briest Julia.

Het is een tegenaanval op haar simpele vraag. Ze vindt dat ze op zijn minst mag vragen waarom dan wel.

'Ik heb dat ook weleens tegen jou oma gezegd. Ik haat je. Die heeft een maand niet tegen me gesproken, wat zeg ik? Twee maanden. Misschien wel drie. Alles ging via opa, die daar strontchagrijnig van werd. Ik vond het wel rustig op zich. Maar ik weet niet eens meer waar het over ging. Wat nu de aanleiding was geweest. O ja, ik mocht niet naar een feest. Zelfs mijn verjaardag werd niet gevierd toen, ach ja,' zegt ze.

Ze snuift. Alsof ze een lach inhoudt. Alsof het een leuke herinnering betreft. Humor kan helpen in een beladen

situatie. Of juist niet, als de ander zich niet serieus genomen voelt.

Iemand zucht. Lotte.

De meeste mensen zouden zich niet op hun gemak voelen bij een ruzie tussen moeder en kind. Zo niet Lotte. Haar dochter kwam vijf weken geleden met haar aan en het enige wat door haar hoofd schoot, waren twee woordjes. Niet jij. Van alle leuke, lieve, inspirerende mensen op deze wereld kwam Julia uitgerekend met deze thuis. Ze had allang opgemerkt dat er een kans was dat haar dochter haar ooit aan een meisje zou voorstellen. Daar had ze helemaal geen moeite mee. Haar dochter dacht niet aan dat soort grenzen. Dat had ze haar zelf geleerd. Gewoon houden van. Je mag allang blij zijn als je liefde voor iemand voelt. Ga jezelf dan niet beperken. Daar komt nooit iets goeds uit.

Maar waarom niet dat Indonesische klasgenootje dat haar de liefde had verklaard tijdens een broeierige surfcampingweek in het zuiden van Frankrijk? Of een via FB ontmoet creatief eerstejaars HKU-meisje dat collages maakt van oude jarentwintigprenten en zichzelf erin photoshopt? Of een serieus, roodharig rechtenstudentje dat eindeloos kan discussiëren over mensenrechten versus dierenrechten? Of een Syrische vluchteling die zo ontzettend opgelucht is dat ze met haar ouders uitgerekend in Nederland is terechtgekomen?

Ze zag zich al op de Gay Pride-feesten en strijden voor LHBTQIA-rechten, samen met haar dochter en haar liefталige vriendin. En als dat meisje niet door haar al dan niet religieuze ouders geaccepteerd zou worden, dan zou ze er alles aan doen om haar als een nieuw familielid in haar armen te sluiten. Zelfs als het uit zou gaan, zou ze tegen

haar zeggen: 'Maar jij blijft gewoon familie voor mij.' En ze zou haar zeker één keer per week bellen om te kijken hoe het met haar ging. Of met haar gaan shoppen bij de H&M of bij Zara. Dat zou ze gewoon doen. Dat zou Julia maar moeten accepteren. Maar dat zou ze ook. Ze zou dat echt niet saboteren. Ze zou zelf ook na een tijdje gewoon weer vrienden met haar ex zijn, want dat zag je vaak bij lesbische stelletjes. Ja, Jowi was er helemaal klaar voor.

Lotte. Met haar demotiverende baan waarover ze te pas en te onpas vertelt aan wie het maar horen wil. Haar ouders hebben een huis voor haar gekocht in het centrum van Groningen en ze heeft het lef om te klagen over te weinig zon op haar balkon. Ze is er zo eentje die in het weekend festivals afstruint om het gevoel te hebben dat ze een boeiend leven leidt. Vastgelijmd aan haar smartphone. Zo eentje die van zichzelf denkt een wereldburger en wereldverbeteraar te zijn omdat ze op sociale media haar steun betuigt met een hartje, maar niet de moeite neemt om haar afval te scheiden en niet langer dan een week buddy kon zijn voor een bejaarde alleenstaande, omdat het te zwaar (saai) was. Ook dat is het niet. En ook niet het feit dat Lotte *Gilmore Girls* haat. Wellicht een beetje, maar dat is niet de werkelijke reden. Het is vanwege de eerste blik die ze wisselden.

Je zou denken dat iemand toch graag een eerste goede indruk wil achterlaten. *O, ik ga de vrouw die de liefde van mijn leven heeft gebaard ontmoeten.* Je zou denken dat Lotte een beetje moeite zou willen doen. Of in ieder geval nerveus was. Dat het haar iets kon schelen. Maar vanaf het eerste moment keek Lotte haar aan met een blik alsof zij niets was. Iets vies was. Eerst dacht ze dat het een extreme vorm van verlegenheid was. Maar nee. Er was geen greintje interesse. Er was

geen behoefte om goedgekeurd te worden. Om aardig gevonden te worden. Ergens had ze het kunnen waarderen dat iemand blijkbaar zo sterk in haar schoenen stond dat de mening van haar toekomstige schoonmoeder haar niets kon schelen. Het ging alleen een stapje verder. Blijkbaar was alles wat Jowi deed stom. Therapie was stom en geldklopperij. Vluchtelingen waren stom, want die 'veroorzaakten de economische crisis'. Ze schoot in de lach toen ze het Lotte hoorde zeggen. Ze keek naar Julia met de zekerheid dat die evenwel adequaat verongelijkt zou reageren. Maar die afvallige dochter van haar riep snel dat iedereen recht had op zijn eigen mening.

Ze kon op dat moment niets anders verzinnen dan hard op haar wang bijten. Ze begon niet over de schandalige bonussen van graaiende bankiers en gewetenloze CEO's, over het geheel corrupte monetaire systeem. En ook niet over de Europarlementariërs die zich door grote bedrijven lieten omkopen. Of over dat smerige TTIP-verdrag. De vluchtelingen de schuld geven? Lekker makkelijk. En totaal kortzichtig. Ze beet tot ze bloed proefde, zo fel. Want inderdaad, iedereen had recht op zijn eigen mening, zelfs als die mening totaal ongefundeerd was. En Julia deed geen enkele moeite om haar moeder te verdedigen. Zijzelf trouwens ook niet. Het had geen zin. Want Julia droeg de verblindende bril der verliefdheid. Die is niet roze, die is pikzwart. Zoals de bril van de Blues Brothers.

'Verliefdheid is de geblondeerde vorm van liefde,' riep haar vader eens.

Haar vader zei nooit veel, maar als hij iets zei, klonk het altijd als iets met een dubbele bodem waar dan weer een les in zat verscholen. Heel vermoeiend om elke keer weer te

moeten achterhalen wat de goede man nu weer bedoelde te zeggen. Dat had ze helaas ook van hem. Dat belerende. Alsook die passief-agressieve grapjes.

‘Wat geef jij het zout goed aan,’ complimenteert ze Lotte, wanneer deze Julia het zout aanreikt.

Normaal zou Julia dit hilarisch hebben gevonden. Ze verzonden altijd vage complimenten als kerstbezigheid. Nu niet meer blijkbaar, want haar dochter keek haar vuil aan. Ook dat nog.

Conclusie: de nieuwe liefde van haar dochter is een aarsgat. Met zo iemand zou ze niet bevriend willen zijn. Maar ja, voor je kind moet je dat overhebben. Haar eigen moeder had zich destijds ook niet moeten uitspreken over de vriendjes die zij mee naar huis nam. Niet dat ze dat vaak deed. Ze keek wel uit. ‘Ik zei het je toch,’ was het eerste wat haar moeder riep, nadat ze haar over Peter en diens affairestagiaire had verteld. Maar als haar moeder toen gelijk had, heeft zij misschien nu ook gelijk. Sterker nog, ze is ervan overtuigd dat ze gelijk heeft, maar Julia zal echt niet naar haar luisteren. Dat is ook duidelijk. *Circle of life* en zo. Ze moet Julia een slechte partnerkeuze gunnen. Zolang ze maar niet meer hoeft te doen alsof ze er blij mee is. Want dat kan ze niet meer opbrengen.

Goed zo!

Opmerkingen

De meeste mensen hebben moeite om hun gedachten neer te pennen, maar bij jou lijken de woorden te popelen om eruit te komen. Hou dat vast! Wat een begin, en de dag is pas net begonnen. Als ik jou was, zou ik alleen nu stoppen met opnieuw te

beginnen. Je bent er nu lang genoeg mee bezig geweest. Ga nu gewoon verder met deze laatste versie. Er hoeft geen ultiem begin te worden gemaakt, want het is allemaal goed. Alles hoeft niet meteen duidelijk te zijn. Laat het maar stromen. Het maakt niet uit als je dingen dubbel opschrijft of als het een beetje door elkaar heen loopt. Je kunt altijd nog dingen veranderen en aanpassen, later, maar nu doorgaan tot je klaar bent, oké? Op naar een midden en dan naar een einde.

In een verwerkingsverhaal gaat het om afdalen in dat pijnlijke moment of die afschuwelijke momenten waarin je blijft hangen. Die traumatische gebeurtenissen moeten kloppen in jouw levensverhaal, anders kleuren ze elke nieuwe ervaring. Besmeuren is een beter woord. Je wilt geen herhalingen, je wilt verder met je leven.

Wat ik wil zeggen is: houd je niet in. Er is niets om je voor te schamen. Er is niemand die je zal veroordelen, buiten jezelf. Dat is het mooie aan storytellingstherapie. Je bent nu zelf cliënt (geen therapeut!), dus geef je er alsjeblieft aan over. Het hoeft niet mooi te zijn, alleen jij gaat het lezen. Er mogen kromme zinnen in zitten en het hoeft zelfs niet allemaal te kloppen. Daar gaat het allemaal niet om en dat weet jij als geen ander. Dit is jouw waarheid. Of in ieder geval, jouw kant van het verhaal. Als je nu al gaat ordenen en redigeren, dan ga je misschien ook censureren en dat moet je voorkomen. Het beste is als je niet herleest wat je schrijft. Eerst moet het verhaal van de gijzeling en alles eromheen eruit. Onbewaakt. Ongedwongen. Ongecontroleerd.

Je kunt dit. Daar ben ik van overtuigd. Wellicht is dit een therapie die wel aanslaat. Zo niet, dan zijn er nog vele andere. Als je merkt dat je verstijft of herbelevingen krijgt, stop dan meteen en doe je ademoefeningen. Hoe stressvol je ochtend met je dochter ook

was, de gijzeling lijkt me nog altijd erger. Dat is tenslotte ook de reden voor dit schrijven. Maar forceer het niet. Essentieel is nu dat je weer rust in je hoofd krijgt en dat kun je, bijvoorbeeld, doen door het letterlijk van je af te schrijven, in combinatie met alle andere oefeningen. Je gaat jezelf confronteren met alles wat jouw proces van helen tegenhoudt. Doel: stabilisatie. Minder malen, beter slapen. Mocht je merken dat je moeite hebt om door te gaan, pak dan het werkschrift erbij en doe één van de opdrachten. Of begin gewoon met iets te schrijven wat fijne herinneringen oproept, om jezelf weer op gang te krijgen.

You've Been Gilmored

Ze gaf haar dochter, Julia, op haar tiende verjaardag de ultieme dvd-box van de klassieke serie *Gilmore Girls*. In deze serie wonen Lorelai en haar dochter, Rory, in een idyllisch dorpje, Stars Hollow. Ze spreken achterlijk snel, met vage film- en popcultuurreferenties, vol liefdesdrama, familiedrama en geinigheid. Julia had vaak niet door dat ze van alles niet begreep, waardoor ze naarmate ze ouder werd steeds nieuwe dingen ontdekte (Jowi stiekem ook). Zo bleven de afleveringen elke keer weer verrassend.

Vanaf het moment dat ze naar deze serie gingen kijken, werd het hun bijbel en Disney World ineen. Een blauwdruk in zeven seizoenen. Ze keken en kopieerden. Ze gingen er, bijvoorbeeld, zelf sneller van praten. Ze gingen meer fast-food met elkaar combineren en lekker met een dekentje op de bank opeten. Lorelai en Rory aten thuis ook nooit aan tafel. Julia wilde net als Rory koffiedrinken, maar vond het niet lekker. Dus kreeg ze warme melk met één druppel koffie. Koffie totaal verkeerd en toch goed. Elke kerstvakantie gingen ze, in pyjama, zo snel mogelijk door alle seizoenen. Omdat het kon. Als ze Italiaans aten (wel zelfgemaakt), dan moesten ze zo veel mogelijk Italiaanse woorden gebruiken of verzinnen. Als het Aziatisch werd (ook zelfgemaakt, want

net als je de Bijbel niet letterlijk moest nemen, had de serie ook een paar minder pedagogisch verantwoorde trekjes), dan moesten ze een nieuwe tai-chibeweging verzinnen.

‘Gebroken vleugeltje, heet deze.’

Ze verzonnen ook hun eigen tradities en onbreekbare wetten. Zo vertelden ze elkaar elke dag dat ze van elkaar hielden. Het mocht pas als ze allebei de deur uit gingen. Zodra de buitendeur dichtging. En niet eerder.

‘Ik hou van jou. Gewonnen.’

‘Grrr. Net te laat. Ik hou van jou. Morgen win ik.’

De vader van Julia, Peter, woonde op Curaçao met zijn Antilliaanse stagiaire, die hij per ongeluk had bezwangerd. Er was een tijd dat haar dochter daar erg boos om was, maar Jowi wist haar ervan te overtuigen dat zij en Peter eigenlijk vanaf dag één al gedoemd waren. Dat hun samenkomen slechts één waar en nobel doel en resultaat had gehad: Julia. En hoewel ze er niet voor had gekozen om alleenstaande moeder te worden, voelde dat uiteindelijk wel zo. Peter had haar er destijds van overtuigd dat het verstandig was om na haar studie meteen aan een kind te beginnen. Hij wilde de eerste jaren huisvader zijn, zodat zij fulltime kon gaan werken.

‘Je wilt toch niet zo’n oude Nederlandse moeder zijn? De oudste ter wereld? Je beste eitjes komen er nu uit! Ik wil een jong eitje, ik wil een jong eitje,’ had hij geroepen.

Ze vond zijn kinderwens en vaderlijke ambities aandoenlijk. Haar eigen vader leerde pas een luier verschonen toen hij opa werd. Ze vond het doodeng om ouder te worden, maar toen ze eenmaal zwanger was verdween die angst.

Toen ze zes maanden ver was pakte ze, terwijl Peter aan het douchen was, zijn telefoon om zijn sms’jes te checken.

Het was de eerste keer in haar leven dat ze zoiets deed. Ze wilde checken of de signalen die ze had opgepikt – laat, voor haar doen – aan haar razende hormonen lagen. Ergens wilde ze niet geloven dat uitgerekend hij zou vreemdgaan. Voor ze er erg in had, had ze alle sms'jes bekeken. In bondige zinnen aan meerdere mensen las ze dat het netjes was om te wachten tot na de bevalling om bij haar weg te gaan. Dat hij nooit echt op haar verliefd was geweest. Dat hij niet zichzelf kon zijn bij haar. En de uitsmijter: dat hij en zijn stagiaire elkaar de liefde hadden verklaard, nadat er een condoom was gescheurd. Toen hij nadruipend de badkamer uit kwam, stond er een koffer voor hem klaar. Geen relatie-therapie, meteen vertrekken.

‘Heb je in mijn telefoon zitten kijken?’ durfde hij nog op te merken. ‘Maar ik had er toch een wachtwoord op?’

Hij riep nog dat het hem speet, terwijl ze de voordeur achter hem dichtdeed. Ze smiet hem niet eens dicht. Ze was eigenlijk al aan het bedenken hoe ze het aan haar ouders zou gaan vertellen. Ze zag haar vader er wel voor aan om Peter op te zoeken en hem op zijn verantwoordelijkheden te wijzen. Ze had geen zin in een *blame game*. Ze wilde nadenken hoe ze het zou aanpakken. Het hielp dat ze die dag net een behandelplan had opgesteld met een minderjarig incest-slachtoffertje. Ze had gezien hoe sterk het meisje was en hoe zij langzaam maar zeker haar leven weer aan het opbouwen was. Dat zette alles in perspectief. En als ze heel eerlijk was, kon ze niet ontkennen dat ze ergens ook opluchting voelde bij de gedachte niet meer met hem te hoeven samenwonen. Er was geen gedoe, er waren geen toestanden. Een paar maanden later vloog hij met zijn ware liefde naar de Antillen. Ze hield hem op de hoogte en beloofde om foto's te sturen.

Ze voelde zich niet verlaten, ze voelde zich bevrijd. Met in haar armen een prachtige dochter die iets te vroeg was gekomen, alsof ze wist dat haar moeder niet langer kon wachten.

Het moederschap aardde haar, merkte ze. Thuiskomen bij een liefdevol wezentje na intense sessies met de meest schrijnende gevallen, was eigenlijk alles wat ze nodig had. Het was heel anders dan ze had verwacht. Haar moeder had haar altijd gewaarschuwd. ‘Neem nooit kinderen! Je hebt nooit meer tijd voor jezelf!’ Haar moeder, die zich vaak in de slaapkamer opsloot onder het mom van migraine, maar dan vervolgens uren met vriendinnen aan de telefoon hing. Met *The Bold and the Beautiful* op de achtergrond. Zij zou dat anders doen, beloofde ze zichzelf. Zij zou niet zo’n zeur worden. Dat was een van haar grootste angsten. Ze zou haar dochter nooit het gevoel geven dat ze een last was. Dat ze iets voor haar had moeten opofferen. Als ze iets stoms zou zeggen en zich dat pas later zou realiseren, dan zou ze het ‘gissen, missen, repareren’-principe aanhouden. Ja, ze mocht fouten maken, als ze die maar erkende en weer herstelde. Dat vond ze zo leuk aan Lorelai Gilmore. Die maakte fouten bij de vleet, maar iedereen vergaf het haar, want ze deed haar best. Behalve haar ouders. Die relatie leek gedoemd, hoewel je aan alles zag dat ze veel van haar ouders hield en zij van haar. Dat was het mooie aan die serie. Het verschil tussen wat mensen zeggen en wat ze voelen, werd zo helder uiteengezet. Bijna bij elke aflevering moest ze huilen en lachen en vaak tegelijk.

Vanaf het eerste moment dat ze een aflevering op tv zag, wist ze dat ze dit wilde delen met Julia. Het enige wat ze van *The Bold and the Beautiful* opstak was dat iedereen het uitein-